

Ο Τ Α Φ Ο Σ

Ο ΧΑΜΟΣ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ὁ κύριος Pierre Baudry ⁽¹⁾ εἶχε ἀπὸ καιρὸ τὴν ἐξαιρετικὴν καλωσύνη, ποιητῆς καθὼς εἶναι, νὰ τιμᾷ τὴν ποιήσῃ μου καὶ νὰ μεταφέρῃ στὴ γλῶσσα του τοὺς στίχους μου. Τελευταία, μετέφρασεν ἕμμετρα τὰ ποιήματα τοῦ «Τάφου», μετάφραση πού ὅσοι τὴν εἶδαν ἀρμοδιώτεροι ἀπὸ ἐμέ, τὴν ἠῶραν πολὺ εὐτυχισμένη, ὅσο καὶ ἂν—κατὰ τὴ γνώμη μου—ὁ μεταφραστής, καὶ μάλιστα σὲ στίχους, ἑνὸς ποιητῆ δείχνει πάντα περισσότερο τὴ δική του χάρη ἀπὸ ἐκείνη τοῦ προτύπου του. Τώρα πού δημοσιεύεται, χρεωστούμενη κι αὐτὴ στὸ μεθοδικὸ περπάτημα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἑνὸς μεγάλου φίλου τῆς μικρῆς ἐργασίας μου, τοῦ νέου Καταίμπαλη, εὐκαιρία νὰ γράψω λίγα λόγια σχετικὰ μὲ τὸ νόημα τοῦ «Τάφου». Εἶναι κι αὐτὰ βγαλμένα ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴν ἱστορίαν τοῦ Στίχου μου σὲ ὅλα του τὰ φανερώματα, πού εἶμαι ὁ πιὸ κατάλληλος ἱστοριογράφος τῆς.

**

Ὁ στίχος μου, γενικώτατα, σὲ πολλὰ, στὰ περισσότερα σημεῖα ἴσως τοῦ ἔργου μου, φέρνεται σ' ἓνα τριπλὸν παρουσίασμα: θετικόν, ἀντιθετικόν, συνθετικόν. Ἄς μὴ τρομάξῃ τὸν ἀναγνώστη ὁ τρισπόστατος αὐτὸς ὄρος πού μπορεῖ νὰ θυμίζῃ τὴν ἐγγελειανὴν φιλοσοφίαν· δὲν ἔχω καμιὰ συστηματικὴν γνωριμὴν καὶ διατριβὴν μὲ τοὺς φιλόσοφους. Κάποιος μου, μπορεῖ, φιλοσοφικὸν πασάλεμμα θὰ ἔχη ἀφορμὴν τὴν ποιητικὴν μου τὴν ὑπόστασιν. Τὸ τρισπόστατον τοῦτο γνώρισμα θὰ εἶναι, ἀκριβέστερα ἴσως, δραματικόν, καθὼς γίνεται ἀπὸ πάθος, ἀπὸ σύγκρουσιν, ἀπὸ κάθαρσιν. Ἄδιάφορον. Ὅλη μου ἡ ποιήσῃ, ἐκείνη πού Μοῦσα τῆς εἶναι ὁ Τάφος ἑνὸς παιδιοῦ καὶ πού δείχεται, ἀσκέπαστη ἢ ἀποσκεπασμένη, σὲ ὅλα μου τὰ ποιητικὰ

1. Μᾶς τὸν ἐπῆρε ὁ θάνατος στὰ 1931.

σέ βιβλία παρουσιάσματα, από τήν πρώτην έκδοση τοῦ «Τάφου» τοῦ 1898 ἕως μέ τοὺς «Σκληροὺς καὶ Δειλοὺς Στίχους» τοῦ 1928, συνοψίζεται στήν τριάδα πού εἶπα: Ἡ θέση: τὸ ποίημα τοῦ «Τάφου» στήν προμετωπίδα τῶν εἰκοσιτέσσερων τραγουδιῶν του πού ἐπιγράφεται «Ὅταν εἶτανε στή ζωή». Ἡ ἀντίθεση: τὰ 24 αὐτὰ μοιρολόγια καὶ τ' ἄλλα πού μέ τὸ θέμα τοῦτο φαίνονται σπαρμένα στὰ βιβλία μου, ἐκτός ἀπὸ τὸν «Πρῶτο Λόγο τῶν Παράδεισων» πού εἶναι ἡ σύνοψη. Ἄν ἐπρόκειτο σήμερα νὰ φέρω τὸ λόγο σέ ἄλλες μου δοκιμὲς τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς δημιουργίας, θὰ σταματοῦσα σέ μιὰν ἄλλη μου ἐργασία: σέ τρία μου ποιήματα πού εἶναι, οὐσιαστικά, ἓνα ποίημα: ἡ «Φοινικιά», οἱ «Ἐκατὸ Φωνές», ὁ «Ἀσκραίος». Ἐνας πού θέλει μέ τήν κριτικὴν ἀξίνα νὰ σκάψη, θὰ βρῆ σ' αὐτά, μέ τὴ σειρά, τὴ θέση, τὴν ἀντίθεση, τὴ σύνοψη. Ἔτσι καὶ στίς «Ἀλυσίδες», στὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», στή «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» καὶ ἄλλοῦ. Ὁ λόγος καὶ ὁ ἀντίλογος μ' ἔναν ἐπίλογο. Ὅμως ὅλ' αὐτά, ἀχώριστ' ἀπὸ τὴν ἐξαφνικὴ στήν ἀρχὴ τῆς καὶ τὴν ἀσυνείδητη ποιητικὴ συγκίνηση. Εὐχαριστῶ τοὺς καλοπροαίρετους πού, συγκαταβατικά, γιὰ νὰ παραστήσουν τίνος εἶδους ποιητῆς εἶμαι, μοῦ ἀναγνώρισαν στήν κοπιαστικὴν—εἶναι ἀλήθεια—παρέλαση τῶν στίχων μου, κάποια τραγουδάκια ὡς ἐπιτυχημένα πού θ' ἄξιζαν νὰ μὴν περάσουν ἀπαρτήρητα χωρὶς νὰ μοῦ λογαριάσουν ἄλλο τίποτε, πού γι' αὐτοὺς θὰ περιττεύη, σὰν ἀνώφελη προσπάθεια, θὰ εἶναι, μέ ἄλλους λόγους, ἓνα ὑπερτροφικὸ παραγίμισμα ἀπὸ φύλλα φρεσκάδας ἀμφίβολης, ἀραιῶν μοσκοβολημένων λουλουδιῶν. Ἡ προσοχὴ τους μέ συγκινεῖ. Ἀλλὰ ἡ κριτικὴ ματιὰ πάει παραπέρα.

**

Τὸ παιδί πέθανε. Τὸ ὠραῖο παιδάκι. Τὸ βλέπω ἀκόμα καὶ κάθε φορὰ πού τὸ βλέπω, μοῦ ἀνοίγεται μέσα μου μιὰ συγκίνηση δακρυοστάλαχτη ἢ στοργὴ τοῦ πατέρα; ἢ προσήλωση τοῦ ποιητῆ; Νομίζω καὶ τὰ δύο· τὸ ἓνα ὑπαρξὴ δὲν ἔχει δίχως τὸ ἄλλο. Ὅμως—πρέπει νὰ τὴν ὁμολογήσω τὴν ἀλήθεια—ὁ ποιητῆς κυριαρχεῖ. Τὸ παιδάκι πού σπάραζε στὸ κρεββατάκι τοῦ θανάτου, τὸ παιδάκι πού ἔλιωνε ἀγάλια ἀγάλια σὰν τὸ κερί, καὶ γύρω του τὸ

σπίτι πού τὸ παράστεκε, καὶ γύρω του οἱ φίλοι, συμπονετικοί, τὴ συντριβὴ γιὰ τὸν πατέρα! Καὶ μαζί τί μεταλλεῖο γιὰ τὴν ἔμπνευση τοῦ ποιητῆ! Ὁ πατέρας, βουλιαγμένος, δὲ γνωρίζει ἀπὸ ποίηση, καὶ κάθε σκέψη γιὰ στίχους, θὰ εἶταν προδοσία τοῦ πόνου του. Ὁ ποιητῆς, ἀκέριος, ἐνεργεῖ. Γιὰ νὰ συλλάβῃ καὶ τὴν ἐντονώτερη τρικυμία πού ταραάζεται μέσα του, ἢ πού τὸν ταραίζει ἀπ' ἔξω, θέλει γαλήνη. Ἡ τέχνη, μέ ὅποια προσωπίδα κι ἂν παρουσιάζεται, εἶναι, κατὰ βάθος, ξανάσασμα. Ὅταν μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ νὰ γράψω τὸν «Τάφο», εἶχα μέσα μου τὴν αἰσθητικὴ ἐκείνη χαρὰ τοῦ τεχνίτη πού βρίσκει· ἡ χαρὰ δὲ μπορούσε, θὰ μοῦ εἶταν ἀδύνατο νὰ μοῦ παρουσιασθῇ χωρὶς τὴν πατρικὴ τὴ λύπη, ὅπως ὁ πόνος ἔχει τὴ γλύκα του, ἔχει καὶ ἡ γλύκα τὸν πόνον τῆς, ὅμως ἡ λύπη ἔχανε τὴν αὐθυπαρξία τῆς· γίνονταν μέσο. Πόσα τοῦ κόσμου καὶ τὰ πιὸ ἀσυνηταίριαστα, ἔρχεται στιγμὴ πού συναλλάσσονται καὶ συνθηκολογοῦν, γιὰ κάποιο συμπλήρωμα, κάποιο πλήρωμα, κάποιον ἀνώτερο σκοπό, κάποιο μουσικὸ τέλος! Καὶ γιὰ τοῦτο ὁ «Τάφος» εἶναι, ἀχώριστα, μιὰ κραυγὴ, πέστε τὴν ἓνα μοιρολόδι αὐτοσχέδιο τοῦ χτυπημένου ἀπὸ τὸ θάνατο σπιτιοῦ καὶ μαζί καὶ πρὸ πάντων ἓνα τεχνικὰ στοχαστικὸ κατασκευάσμα μέ τρόπους πού συχνὰ ἐμφανίζονται καὶ πού χαρακτηρίζουν τὴ διανοητικὴ ἐργασία μου.

Σὰν τί νὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ τρόποι; Πρῶτα: ἡ κυκλικὴ μορφή μέ τὴν ὁποία συλλαμβάνω τὴν ἰδέα. Ποτὲ σχεδὸν δὲ μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ τὸ ποίημα ἓνα, ἀπομονωμένο. Συγκίνηση, ἔμπνευση, σκέψη, τὸ αἶσθημα, ἢ θέληση—ὅπως θέλετε πέστε τὴν τὴ δημιουργικὴ διάθεση—πρέπει νὰ ἐκφραστοῦν σὲ σειρά ὁμοίμορφων, ὁμοίοστιχων κομματιῶν, πού τὸ καθένα εἶναι μαζί καὶ ἀνεξάρτητο καὶ συγγενεῦει πρὸς τ' ἄλλα τῆς σειρᾶς. Κ' ἴσι, λ.χ. καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ 1898 εἶχα τὰ «Τραγουδιὰ τῆς Λίμνης» πού θὰ γίνονταν, ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ, οἱ «Καημοὶ τῆς Λιμνοθάλασσας». Εἶχα τίς «Πατρίδες», τοὺς «Ἰαμβοὺς καὶ Ἀνάπαιστους». Εἶχα τὴ «Δόξα τοῦ Σπιτιοῦ» πού ἀπόμεινε ἀτελειώτη, εἶχα τὸ «Τραγουδιὸ τοῦ Ἥλιου», ἀκέρια σύνοψη πού κομμάτια τῆς μόνο φάνηκαν στήν «Ἀσάλευτη Ζωή». Εἶχα τὸν «Ἕμνο τῆς Ἀθηνᾶς», ἀπόσπασμα ἀπὸ πολὺ μακρότερη ἐπικὴ σύνοψη πού ὄνειροπόλησα. Τῆς κυκλικῆς αὐτῆς μανίας θὰ εἶναι μεταγενέστερα δείγματα, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, οἱ «Ἐκατὸ Φωνές», τὰ «Σατυρικά Γυμνάσματα», τὰ

«Δεκατετράστιχα», ὁ «Κύκλος τῶν τετράστιχων», οἱ «Πεντασύλλαβοι», οἱ «Ἀγέννητες Ψυχές» μέσα στοὺς «Βωμούς».

Ἵστερα: Ἡ μετρικὴ εὕρεση στὸ συνταίριασμα ὁμοιογενῶν ἢ ἑτερόκλητων ρυθμῶν ἢ στροφῆ πού πρωτοβγαίνει ἀπὸ μένα. Στὰ «Μάτια τῆς Ψυχῆς μου» πρωτοφαίνεται ὁ ἐλεύθερος στίχος, ἀν θέλουμε νὰ πάρουμε τ' ὄνομα ἀπὸ τοὺς Γάλλους συμβολιστὲς τῆς περασμένης γενεᾶς πού τὸν μεταχειρίστηκαν συστηματικώτερα· ὁ «πολύτροπος» στίχος, καθὼς τὸν ὀνομάζω (γιατί, καλὰ κακὰ, ἐ λ ε ὑ θ ε ρ ο ς στίχος δὲν ὑπάρχει), πού δὲν εἶναι παρὰ κάτι σὰν ἐξακολούθημα, —καλὸ ἢ κακὸ κατὰ τὰ πρόσωπα καὶ κατὰ τὰ πράγματα, —τῶν ποικιλώτατα συμπλεκόμενων ἀρχαίων μέτρων, (ὅσο εἶναι δυνατὸ νὰ συγκριθοῦν πράγματα ὅλως διόλου διαφορετικά), καί, ἀκριθέστερα, τῶν μέτρων τῶν ἐκκλησιαστικῶν βυζαντινῶν μελωδιῶν. Στὰ «Μάτια τῆς Ψυχῆς μου» ἀκόμη πρῶτος παρουσιάζω καὶ τὸ δεκαπεντασύλλαβο, ὅμοιο πάντα, ὅμως μὲ τὰ καινούρια του προσφδικὰ πατήματα. Ὅ,τι ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι οἱ στροφές τοῦ «Τάφου» τετράστιχες, συμπλέκοντας ἀπαράβατα τοὺς πρῶτους καὶ τρίτους, τροχαϊκοὺς, μὲ τοὺς δευτέρους καὶ τέταρτους, ἱαμβικοὺς στίχους. Μὲ διαθέσεις ἀνάλογες φιλοτεχνήθηκαν οἱ στροφές τῶν «Ἰαμβῶν καὶ Ἀνάπαιστων», ὅσο κι ἂν θυμίζουν κάπως τὴ μετρικὴ τῶν Ὁδῶν τοῦ Κάλβου, πάντα πολὺ διαφορετικὲς μὲ τὶς ρίμες τους καὶ τὰ τετράστιχά τους, ἢ στροφῆ τοῦ «Ἕννου τῆς Γῆς» στὴν «Πολιτεία καὶ Μοναξιά» πού ξανάρχεται στὶς ἑπτὰ στροφές τῆς χαλκόβλαστης πλάσης τοῦ Ἀσκραίου» καὶ τὸ πρῶτο κομμάτι τῶν «Λύκων» στοὺς «Πεντασύλλαβους», καὶ τὸ προλογικὸ, καθὼς καὶ τὸ ἐπιλογικὸ κομμάτι τῶν «Χαιρετισμῶν τῆς Ἡλιογέννητης». Καὶ δὲν κρίνω περιττὸ κ' ἐδῶ νὰ σημειώσω πὼς μέσα στὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὴ γενικὴν ἐντύπωση πού προξενεῖ ὁ συνολικὸς ὄγκος του ἴσα μὲ τὴ μικροσκοπικὴ λεπτομέρεια καὶ γιὰ ἓνα ν πού λείπει ἢ πού δὲ λείπει, ὅλα ὅσα, κατὰ τὴ συνήθεια, ξεχωρίζονται σ' ἐξ ἐξ ἡ τ η μ ἔ ν α τάχα καὶ σὲ π η γ α ἰ α τάχα, σὲ τρυγημένα, δὲν ξέρω, ἀπὸ ποιά ὀραματικὰ ἀμπέλια, ἢ παρμέν' ἀπὸ τὸ διάβασμα δὲν ξέρω ποιῶν βιβλίων, ὅλα εἶναι σημαντικὰ καὶ ἀναπόδραστα, ὅλα, ἐμπνευσμένα στοιχεῖα τοῦ μυστηριακοῦ λυρικοῦ ὄργασμοῦ πού εἶναι ἡ Ποίηση.

**

Ἡ ψυχὴ τοῦ «Τάφου», ἢ «ζωγραφιὰ ἱερή, μορφὴ ἀπολλώνια» τῶν «Σκληρῶν καὶ Δειλῶν Στίχων» εἶναι μιὰ συγκρατητὴ πνοὴ πού δὲν περιορίζεται μόνο στὸν μνημειακὸ τῆς παράδεισο· ἀπλώνεται συγκρατητὴ σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ βιβλία τῶν ποιημάτων μου. Εἶναι στὸ «Μίλημα μὲ τὰ λουλούδια», στὸ «Κοιμιάτι ἀπὸ τὸ Τραγούδι τοῦ Ἥλιου», στὸ ὀκτάστιχο 56 τῶν «Ἐκατὸ Φωνῶν», στὸ «Κοιμιάτι ἀπὸ τοὺς Παράδεισους» τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς», στοὺς «Τάφους» τῶν «Παράκαιρων», στὸ «Φάντασμα» τῆς «Πολιτείας καὶ Μοναξιάς», καὶ σὲ πολλὰ σελίδες τῶν «Σκληρῶν καὶ Δειλῶν Στίχων», μέσα στὰ κομμάτια ἀπὸ τὴ «Δόξα τοῦ Σπιτιοῦ» κι ἀπὸ τὸ πρῶτο σχεδιάσμα τῶν «Παράδεισων», καὶ (ἢ τελευταία μου προσφορά) μέσα στὸ 8 τρίστροφο «Στιγμές καὶ Ρίμες». Ἀναφέρω τὸ φορτικὸ, μπορεῖ, κατάλογο τοῦτο, γιὰ νὰ δείξω τὴ θέση πού πήρε στὰ χρονικὰ τῆς ζωῆς μου ὁ χαμὸς ἐνὸς παιδιοῦ. Ὁ θάνατος τοῦ ἀποκρυσταλλώνει τὴ μορφὴ σὲ μιὰν ἄσβυστη παιδικότητα φωτοστεφάνωτη· καὶ εἶναι αὐτὴ ὁ μονάκριβός μου μυστηριακὸς δεσμὸς μὲ τὸ ἄορατο· ἢ πλαστικὴ παράσταση στὴ φαντασία μου τῆς ἰδέας τοῦ θανάτου. Ὁδηγητής. Ὁ Πασίχαρος. Τῆς ἰδέας αὐτῆς προοιμιακὰ μηνύματα εἶναι στὰ «Μάτια τῆς Ψυχῆς μου» «Ὁ Θάνατος τῆς Κόρης» καὶ στὴν «Ἀσάλευτη Ζωή» ἢ «Κόρη τοῦ Ἀστραπόγιαννου» καὶ ὁ «Νεκρὸς» πού κίνησε ξεχωριστὴ τὴν προσοχὴ κ' ἔφερε στὴν ἀνάλυση τοῦ Louis Roussel. Καθὼς εἶναι τῆς ἰδέας αὐτῆς τὸ σχεδιασμένο σὲ μιὰ τεράστια ἔκταση ἐπικολυρικὸ οἰκοδόμημα γιὰ τὴν τελειωτικὴ ἀποθέωση. Θὰ εἶταν τοῦ τρισυπόστατου τὸ τέρμα, ἢ σύνθεση. Ὅλο αὐτὸ τὸ ἱκανοποιητικὸ κατόρθωμα γιὰ μιὰ φιλοδοξία θὰ ἔλεγα, —κι ἀνίσως ἐπρόσεχα στὴ λεγόμενη δόξα, —καὶ μὲ ὅλο τὸν ἀποσπασματικὸ χαρακτήρα του εἶναι «Ὁ πρῶτος Λόγος τῶν Παράδεισων» πού ἀκολουθεῖ τὰ ποιήματα τοῦ «Τάφου» ἀπὸ τὴ δευτέρη ἔκδοσή τους, γραμμένος ἐννιά χρόνια ὕστερ' ἀπ' αὐτά, στὰ 1906, κατασταλασμένος ἔτσι ὕστερ' ἀπὸ τὰ προηγουμένως σχεδιάσματα, μὲ ἄλλους τρόπους καὶ σὲ ἄλλα μέτρα, ἄλλα δημοσιευμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἄλλα ἀνέκδοτα. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι πρώτη φορά, ὕστερ' ἀπὸ λίγους στίχους τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς», παρουσιάζετ' ἐκεῖ ὁ ἥρωικός μας ἐξάμετρος μετὰ τὴ χρησιμοποίησιν πού τοῦ ἔκαμαν

οἱ λογιώτατοι ποιηταὶ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἀθήνας, τὸ μεγάλο αὐτὸ ἀπόσπασμα εἶναι κ' ἓνα ποίημα μὲ αὐτοτέλεια. Ὅλα τὰ ἰδανικὰ γυρεύουν ἐκεῖ νὰ φανοῦνε σὲ κ ο ρ φ έ ς μὲ τὴν ἀτάραχη ἐπική μεγαλοπρέπεια. Ἡ δημοτικὴ παράδοση, ἡ θρησκευτικὴ πίστις, ἡ ὀρθολογικὴ σκέψις, ὁ Ὀλυμπος τῆς Τέχνης, τὸ μακάριο νησί τῆς Ἀγάπης, ἡ Πατριδολατρεία, ὁ Πρόγονος, καὶ ὑποταχτικὸς τοῦ παραδομένου καὶ ἀνυπόταχτος, πρὸς ὀρίζοντες πλατύτερους, ἀπαράδοτους, καὶ τὸ ἐπίγειο Σπίτι· ὅλα σὲ μιὰ παραδείσιαν ἐξαύλωση. Ὅσο πού ὁ ἀγιάτρευτος δυαδισμὸς μου ἔρχεται γιὰ νὰ χαλάσῃ τὴν ὄνειρεμένη μου ἀρχιτεκτονικὴ ἐνότητα, ὁ πανηγυρικὸς πινδαρισμὸς, ἡ, ἀκριθέστερα, ὁ τυρταῖσμὸς ξεπέφτει σ' ἓνα θρηνητικὸ κ α σ σ ι α ν ι σ μ ὸ, καὶ τὸ ἐπικὸ διάριμα—γιὰ νὰ μιλήσω μὲ τὴν ἀρχαία λέξις—κατεβαίνοντας βυθίζεται στὴν ἀγιάτρευτη συντριβὴ πού χαρακτηρίζει μέγα μέρος τοῦ ἔργου μου. Τὰ κρυστάλλινα δάκρυα τῶν στροφῶν τοῦ «Τάφου» εἶναι ὄροσερὰ καὶ ξελαφρώνουν μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ γοερὸ θολόρεμα.

1929

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

*Μήτε μὲ τὸ σίδερον,
μήτε μὲ τὸ χρυσάφι,
μήτε μὲ τὰ χρώματα
πὸν σπέρνουν οἱ ζωγράφοι,*

*μήτε μὲ τὰ μάρμαρα
τὰ τεχνοσκαλισμένα·
τὸ σπιτάκι σου ἔπλασα
παντοτινὸ γιὰ σένα*

*μόνο μὲ τοῦ πνεύματος
τὰ μάγια! Σοῦ τὸ ὄψωνο
σ' ἓνα τόπον αὔλων,
ἀπείραχτο ἀπ' τὸ χρόνον.*

*Μ' ὅλα μου τὰ δάκρυα
καὶ μὲ τὸ αἷμα μου ὄλο
τοῦ ἔχτισα τὰ θέμελα,
τοῦ σκέπασα τὸ θόλο.*

*Κι ἂν φοβᾶσαι, ἀγάπη μου,
νὰ μένης μοναχὸ σου,
κάλεσε καὶ κράτησε
μέσα στ' ἀρχοντικὸ σου*

*ὅλα τὰ ἐρωτόπλαστα
καθὼς ἐσὸ βλαστάρια
πᾶνθισαν κι ἀπόσβησαν,
μιᾶς χρυσανγῆς καμάρια!*

ΟΤΑΝ ΕΙΤΑΝΕ ΣΤΗ ΖΩΗ

Γύρ' έδω κι ακούμπησε
και μένε κι δλο μένε
σιγαλός κι ασάλευτος,
ώ πολυαγαπημένε!

Άχ και νάταν νάνοιωθα
στο μάγουλό μου επάνω
τ' απαλό σου μάγουλον
δσο πού νά πεθάνω!

Άχ και νάταν νάνοιωθα
κι ακόμα αφού πεθάνω
τήν απαλοσύνη του
στον σκληρόν ύπνο επάνω!

Τήν απαλοσύνη του
ποιό σιγαλό τραγούδι,
ποιά πνοή τήν επλασε;
Τίνος βελούδου χνούδι,

τίνος κύκνου πούπουλο
και τίνος ρόδου φύλλο;
Ποιό μετάξι ανεύρετο,
ποιό μαγεμένο μήλο;

Ξέρω εν' ασπρολούλουδο,
άνθθ χωρίς ψεγάδι,
π' δλο χείδια χαιρεται
απ' τήν αύγή ως τó βράδι·

πού ποτέ δὲν τρόμαξε
τὰ δλόχλωρά του φύλλα
τοῦ βοριά τὸ μούγκρισμα,
τῆς μπόρας ἢ μαυρίλα·

καὶ στὸν ἴσκιό δείχεται
σὰ θεῖο ὄνειρο κρίνο
καὶ στὸν ἥλιο χάνεται
σὰν ἡλιοῦ φῶς κ' ἐκεῖνο.

Κι ὅ,τι γγίξη ἀνάλαφρα
σ' αὐτό, καὶ τὸ φαρμάκι,
γίνεται χαμόγελο
καὶ γίνεται φιλάκι.

Γύρ' ἐδῶ κι ἀκούμπησε
καὶ διάλεξε γιὰ στῶμα
τὸ τραχὺ ξερόχωμα,
πού ἀκόμα, ὠϊμέ! κι ἀκόμα

τὸ χτυποῦν χιονόδροχα,
τὸ ψέγουν καλοκαίρια·
τῆς φροντίδας ὄχεντρες,
τῆς συμφορᾶς μαχαίρια,

τοῦ Καιροῦ ἀυλακώματα,
τοῦ Χάρου συγγενάδια,
πέρασαν, τὸ πάτησαν
καὶ τᾶφηκαν σημάδια.

Γύρε, κι ἀπὸ τ' ἄφραστο
τ' ἀκούμπισμά σου ἄς πάρῃ
χάρην ἀκριβώτερη
κι ἀπ' ὅση παίρνει χάρη

ξέχειλο ἀπ' τ' ἀστάχينو
κυματιστὸ χρυσάφι
καὶ τὸ πιὸ παραρριχτὸ
βραχόσπαρτο χωράφι!

1895.

Τ Α Φ Ο Σ

Ἦσυχά καὶ σιγαλά,
διψώντας τὰ φιλιὰ μας,
ἀπὸ τ' ἄγνωστο γλιστρᾶς
μέσα στὴν ἀγκαλιά μας.

Ὡς κ' ἡ βαρυχειμωνιά
μ' αἰφνῆδια καλοσύνη
κ' ἦσυχῃ καὶ σιγαλή
σὲ δέχτηκε κ' ἐκείνη.

Ἦσυχά καὶ σιγαλά
σὲ χάϊδευεν ὁ ἀέρας,
τῆς νυχτὸς ἠλιόφεγγο
κι ὀνείρεμα τῆς μέρας.

Ἦσυχά καὶ σιγαλά
μᾶς γέμιζες τὸ σπίτι,
γλύκα τοῦ κεχριμπαριοῦ
καὶ χάρη τοῦ μαγνήτη.

Ἦσυχά καὶ σιγαλά
ζοῦσε ἀπὸ σὲ τὸ σπίτι,
ὁμορφιά τ' αὐγερινοῦ
καὶ φῶς τοῦ ἀποσπερίτη.

Ἦσυχά καὶ σιγαλά,
φεγγάρια, ὦ στόμα, ὦ μάτι,
μιὰν αὐγοῦλα σθήσατε
στὸ φονικὸ κρεβάτι.

Ἦσυχά καὶ σιγαλά
καὶ μ' ἔλα τὰ φιλιὰ μας,
γύρισε πρὸς τ' ἄγνωστο
μέσ' ἀπ' τὴν ἀγκαλιά μας.

Ἦσυχά καὶ σιγαλά,
ὦ λόγε, ὦ στίχε, ὦ ρίμα,
σπείρετε τ' ἀμάραντα
στ' ἀπίστευτο τὸ μνῆμα!

*

ᾠ! Μέσ' στὸ μακρόημερο
τῆς ἀγωνίας κλινάρι,
χέρια σὰν ἀπὸ κερὶ
κι ἀπὸ μαργαριτάρη!

ᾠ χεράκια λατρευτά,
σάρκας ἀφρός, μιὰ στάλα,
πού τ' ἀλυσοδέματα
γεννᾶτε τὰ μεγάλα!

Χέρια πού καλόβολα
τὸ κάθε κίνημά σας
καὶ τὴν πιὸ ἀνυπόταχτη
βουλή τραβάει σιμά σας.

Χέρια πού σὰ γέρικα
κεφάλια τὰ χιονάτα
τ' ἀλαφρό σας τ' ἄγγισμα
δίνει ξανά τὰ νιάτα!

Κι ἀστραποβολᾷ ἔσεῖς,
θαυματουργὸ ζευγάρι,
στοῦ κακούργου τὴν ψυχὴ
τῆς ἀρετῆς τὴ χάρη!

Κ' εἶστε σὰ νὰ ξέρετε
χίλια κρυφούλια μάγια
κ' ἔχετ' ἓνα χᾶιδεμα
σὰν εὐλογία τρισάγια!

Χέρια, ἔσεῖς κρατούσατε
σὰ θησαυροὺς τὰ κρίνα,
στὸ κυνήγι παίρνοντας
τοῦ ἡλίου τὴν ἀχτίνα

γιὰ νὰ κλείσετε κι αὐτὴ
στὴ χούφτα σας, ὦ χέρια,
τρισευγενικώτερα
πλασμένα περιστέρια,

τί κακὸν ἐκάματε,
καὶ τώρα καρφωμένα
στῆς ἀρρώστιας κοιτέστε
τὸ γολγοθά, καημένα;

...Ἀπὸ νεκροσιγαλιὰν
ἀγρίεψε κ' ἡ νύχτα,
σώπασε καὶ τὸ σκυλλί
πού κολασμένα ἀλύχτα,

καὶ στὸ κρεββατάκι σας
τοῦ καντηλιοῦ ἢ θαμπάδα
δείχνει, ὠϊμένα! ὠϊμένανε!
σὰ νεκρική λαμπάδα,

καὶ στὴ νεκροθάλασσα
τὸ σάλεμά σας μόνο,
καραδοσυντρίμματα,
ξανοίγω, καὶ παγώνω!

Μέσ' στὴ νύχτα φέγγετε,
σὰ διάφανα ἀχνοκέρια,
π' ἄσθηστη κι ἀθώρητη
φωτιὰ τὰ καίει, ὦ χέρια!

Τώρα σὰ νὰ σᾶς κρατᾶ
βραχνὰς δετὰ αὐτοῦ χάμου,
παίρνετε παράλυτα
τὰ χἀίδια, τὰ φιλιὰ μου.

Τώρα σὰν πουλιοῦ φτερὰ
ποῦ κυνηγὸς λαδώνει
ἐν' ἀργοπαράδαρμα
σᾶς τρεμοανασηκώνει.

Τώρα ψηλαπλώνεστε,
χεράκια, ἀνὰ ἀγάλια,
σὰ σὲ προσευχή, καὶ σὰ
σὲ θεῖα παρακάλια.

Τώρα ἕνας ἀνέλπιδος
σᾶς σφιχτοπλέκει ἀγώνας,
σὰ νὰ χἀσκη ἀγνάντια σας
τὸ στόμα μιᾶς γοργόνας!

Κ' ὕστερα καὶ ξαφνικά,
χεράκια ἐσεῖς, ὦ μαῦρα,
σὰ νὰ σᾶς ἀντρεῖψε
τοῦ μαρτυρίου ἢ λαύρα,

τῶν μαλλιῶν σας τ' ἀπαλά,
τ' ἀνέγγιχτα πλεξίδια
τ' ἀγριοξερριζώνετε,
σὰ νὰ σᾶς τρῶνε φῖδια!

Τί κακὸ σᾶς κάμαμε;
Μᾶς τρῶνε ἐμᾶς τὰ φῖδια,
κι ἀγριοξερριζώνετε
τὰ σπλάχνα μας τὰ ἴδια!

*

Πέρα ἐκεῖ στ' ἀντικρυνὸ
τ' ἀπόσκιο περιβόλι
κελαῖδοῦνε τὰ πουλιὰ
καθημερνῇ καὶ σκόλη.

Κελαῖδοῦνε τὰ πουλιὰ
στὰ πεῦκα, στὰ πλατάνια,
καὶ σὲ κιόσκια πράσινα
καὶ σ' ἄσπρα συντριβάνια.

Χαιρετοῦν τῇ χαραυγῇ
καὶ τὸ θλιμμένο βράδι,
τραγουδοῦνε χωριστὰ
καὶ τραγουδοῦν ὁμάδι·

κ' ἢ χαϊδεύτρα ἢ μουσικῇ
τῶν τραγουδιῶν ἐκείνων
εἶναι τὸ ροδόσταμα
τῶν γέλιων καὶ τῶν θρήνων.

Ὅμως ἀπ' τὸ θρῆνο τους
τὸν ταιριασμὸν λείπει
ὁ τρανὸς καημὸς, ἢ πιὸ
καρδιοφλογίστρα λύπη.

*Ὁ ψυχούλα ὀλάκριθη,
ποῦ ἢ θέρμη τώρα τρῶει,
ποιὸς θὰ πῆ τ' ἀστόχαστο
δικό σου μοιρολόι;

Ποιός θά πῆ τοῦ ἐλόανθου
καρμιοῦ σου τὸ σαράκι
πὸ τὸ πολυκέλαδο
σοῦ σφράγισε χειλάκι;

Ποιός θά πῆ τ' ἀξέχαστο
τρεμούλιασμα—ὦ φαρμάκια!—
πὸν ἔσθησε καὶ τ' ἄσθηστα
τοῦ γέλιου σου λακκάκια;

Ποιός θά πῆ τὸ κάρφωμα
τὸ μέγα τῆς ματιᾶς σου
μέσ' ἀπὸ τ' ἀκοίμητα
τὰ μάτια τὰ δικά σου;

Ποιός θά πῆ τὸ βύθος τους
καὶ τ' ἄσειστο λιθάρι
τῆς στερνῆς ἀγρύπνιας τους,
φωτόχυτο ζευγάρι,

πὸν τίς ἐκαθρέφτιζες
ὄλες τίς καλοσύνες
κ' ἔδινες διπλὴ ὀμορφιά
στοῦ ἡλίου τίς ἀχτίνες;

ὦ πουλιά, ἀπ' τὸ θρῆνο σας
ἢ ἐλεημοσύνη λείπει
κι ὁ τρανὸς καημὸς κ' ἢ πιδὸ
καρδιοφλογίστρα λύπη.

Καὶ στοὺς γλυκοστάλαχτους
σκοπούς σας λίγο λίγο
μιὰν ἀπάνθρωπη ψυχὴ
γρικῶ καὶ ξετυλίγω!

*

Τὰ μαλλιά σου δλόχυτα
στὸ πρόσωπό σου γύρω
ξάπλωσαν στὴν ὄψη σου
μιᾶς ἀγιοσύνης μύρο.

Καὶ στὸ μετωπάκι σου,
μόλις ἢ θέρμη ἐφάνη,
γίγηκαν ἀκάνθινο
μαρτυρικὸ στεφάνι!

*

Ἄφκιαστο κι ἀστόλιστο
τοῦ Χάρου δὲ σὲ δίνω.
Στάσου μὲ τ' ἀνθόνερο
τὴν ὄψη σου γὰ πλύνω.

Τὸ στεργὸ τὸ χτένισμα
μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτένια
πάρτε ἀπ' τὴ μανούλα σας,
μαλλάκια μεταξένια,

μήπως καὶ τοῦ Χάροντα,
καθὼς θὰ σὲ κοιτάξῃ,
τοῦ φανῆς ἀχάϊδευτο
καὶ σὲ παραπετάξῃ!

*

Ἦ ἀκριβές, τρισεύγετες,
καλές μου, καὶ ὄλες, καὶ ὄλοι,
ποὺ τὸ κρεββατάκι του
κάματε περιδῶλι!

Ἦ ἀκριβοί, τρισεύγενοι,
καλοί μου, καὶ ὄλοι, καὶ ὄλες,
φέρτε τίς μοσκόβολες
καὶ πλουμισμένες βιόλες!

Στὰ βασανισμένα του
σωμένα ποδαράκια
στρώστε τὰ μεθυστικά
λευκόχρυσα ζαμπάκια·

γύρω στοῦ προσώπου του
σθημένη πιά τὴν πούλια
βάλτε δακρυοστάλαχτα
τὰ θλιβερά ζουμπούλια·

δόστε του νιοθέριστους
ἀπ' τοὺς χλωροὺς μπαξέδες
τῆς δροσιάς τὰ πάναγνα
παιδιά, τοὺς μενεξέδες,

καὶ σταυρώστε του μ' αὐτοὺς
τὰ παιδικὰ χεράκια·
γάτε κι ἄνθη σὰν καρδιές,
κι ἄνθη σὰν ἀστεράκια,

κι ἄνθη σὰν τὰ νέφαλα,
καὶ σὰν τὰ πεταλούδια,
σὰν τὰ μάτια του, καὶ σὰν
τὸ στόμα του λουλούδια!

Νά κ' ἐσεῖς ποὺ δίνετε
στοὺς μαύρους τοὺς χειμῶνες
ρόδισμ' ἀνοιξάτικο,
τῶν κάμπων ἀνεμῶνες!

Κ' ὕστερα, ὦ ἀμύριστες
κι ἀρχοντικές καὶ ξένες,
μεγαλόπρεπες ἐσεῖς
καμέλιες παγωμένες,

ἀπ' τὰ χέρια σὰ βαλτὲς
τοῦ ἴδιου τοῦ Θανάτου,
κορφοστεφανῶστε τὴ
τὴ μυστικιά ὁμορφιά του!

*

Ἄνθη, ὦ νεκρολούλουδα,
χυμένα δλόγυρά του,
εἶστ' ἐσεῖς τὰ ὄνειράτα
τοῦ ὕπνου τοῦ θανάτου;

Εἶστ' ἐσεῖς τὰ θάματα
τῆς τέχνης ποιῶ ζωγράφου;
Πιὸ καθάρια βλέπετε
στὴ σκοτεινιά τοῦ τάφου;

Εἶστε κάτι πιὸ πολὺ
ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου;
Πιὸ πολὺ κι ἀπὸ τὸ φῶς
ἰσῆθου μετώπου;

Εἶστε πιὸ σιμώτερα
στὸ φέγγος τῶν πνεμάτων;
Ἐέρετε τ' ἀγνώριστα
μυστήρια τῶν μνημάτων;

Παίρνετε νοήματα
πρωτόφαντα ἐδῶ κάτου,
ἄνθη, ὦ νεκρολούλουδα,
χυμένα δλόγυρά του!

*

Στὸ ταξίδι πὸν σὲ πάει,
ὁ μαῦρος καθαλάρης,
κοίταξε ἀπ' τὸ χέρι του
τίποτε νὰ μὴν πάρῃς.

Κι ἂν διψάσῃς, μὴν τὸ πιῆς
ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο
τὸ νερὸ τῆς ἀρνησιᾶς,
φτωχὸ κοιμμένο δυόσμο!

Μὴν τὸ πιῆς, κι ὀλότελα
κ' αἰώνια μᾶς ξεχάσῃς·
βάλε τὰ σημάδια σου
τὸ δρόμο νὰ μὴ χάσῃς,

κι ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο,
μικρό, σὰ χελιδόνι,
κι ἄρματα δὲ σοῦ βροντᾶν
παλληκαριοῦ στὴ ζώνη,

κοίταξε καὶ γέλασε
τῆς νύχτας τὸ σουλτάνο,
γλίστρησε σιγὰ κρυφὰ
καὶ πέταξ' ἐδῶ πάνω,

καὶ στὸ σπῆτι τ' ἄραχνο
γυρνώντας, ὦ ἀκριβέ μας,
γίνε ἀεροφύσημα
καὶ γλυκοφίλησέ μας!

*

Σπάραξε, κακὴ καρδιά,
πίνε χολή καὶ ξίδι,
πάει, καρδιά, ἢ καρδούλα σου
στ' ἀγύριστο ταξίδι!

Μιὰν ἀχειροποίητη
σ' ἀπόμεινεν εἰκόνα,
νὰ τὴν ἔχῃς γκόρφι σου,
νὰ τὴ φορῆς κορώνα.

Τώρα τῆς λαχτάρας σου
καὶ τῆς ζωῆς σου τ' ἄδεια
κάποια ἀλαφροσκιωτα
τὰ γέμισαν σημάδια,

κάποια σὰ φαντάσματα
τρεμουλιαστὰ σημάδια,
σὰν ἀστραποπέλεκα
βουδὰ μέσ' στὰ σκοτάδια.

Σὰ νυχτοφωσφόρισμα
τρισκοτεινοῦ πελάγου,
σὰν ἐλάσπρο ἀντίφεγγο
τ' ἀνήλιαγο τοῦ πάγου!

Μέσα σου κι ἀπέξω σου
κι ὅπου νὰ κάμῃς γύρω
τ' ἀδειανοῦ χρυσογαλιοῦ
μυρίζεσαι τὸ μύρο.

Κ' είσαι πάντοτε ἀγκαλιὰ
καὶ πάντοτε μαζί του·
σὲ ξυπνάει τὸ χἀίδεμα,
σὲ γγίζει τὸ φιλί του.

Μπρὸς καὶ πίσω σου κ' ἐκεῖ
καὶ πέρα καὶ παρέκει
μιὰ ψυχούλα ἀθώρητη
παντοῦ σὲ παραστέκει.

Ὅμως τίποτ' ἀπ' αὐτά,
— καρδιά μου, ἀλλοίμονό σου! —
ποὺ τὰ πιάνεις ἄπιαστα
καὶ πίσω σου κ' ἐμπρός σου,

μήτ' ἢ ἀχειροποίητη
ποὺ ἀπόμεινεν εἰκόνα,
καὶ τὴν ἔχεις γκόρφι σου
καὶ τὴ φορεῖς κορώνα,

μήτ' ἢ ἀχάλαστη ψυχὴ
κ' ἢ ἐνθύμηση ἢ νικῆτρα,
καὶ τῆς ἀφθαρτῆς φθορᾶς
ἢ ἀγάπη ἢ καταλύτρα,

ὅμως τίποτ' ἀπ' αὐτά
ποὺ ἐσένα τριγυρίζουν
νοερὰ κ' αἰσθαντικά,
τίποτε δὲν ἀξίζου

ἓνα μικροκάμωτο
κορμάκι, ἓνα κομμάτι
ποὺ ἀπ' τὸ χέρι ξέφυγε
καὶ χάθηκε ἀπ' τὸ μάτι!

*

Ὡ τραγουδοπλέχτη ἐσύ,
ποὺ μιὰν ἀγατριχίλα
πρωτογνώριστη σκορπᾶς
μέσ' στῆς καρδιάς τὰ φύλλα,

τώρα τὰ καρδιόφυλλα
βοριάς τὰ ξετινάζει,
τὸ λιοβόρι τᾶκαψε,
τὰ δέρνει τὸ χαλάζει,

τώρα τὰ διαγούμισεν
ἀχόρταγος κουρσάρος,
τώρα τὰ κιτρίνισεν
ἓνα πρὸς ἓνα ὁ Χάρος!

Τώρα—ὦϊμέ καρδιόφυλλα!—
κι ἀκόμα κι ἂν σαλεύουν,
μ' ἓνα λείψανο ζωῆς
ἀκόμα κι ἂν παλεύουν,

τὼρ' ἀπὸ τὸ σάλεμα
κι ἀπὸ τὸ πάλαιμά τους,
τώρα μέσ' στὰ πλάτια τους
καὶ μέσα στὰ βαθιὰ τους,

ὦ τραγουδοπλέχτη ἐσύ,
μόνο ἢ φωνὴ σου μένει,
κ' ἔγινεν ἀντίλαλος
καὶ λέει καὶ δὲ σωπαίνει·

λέει γι' αὐτοὺς ποὺ φεύγον
 κάνουν τὰ σπίτια τ' ἄδεια
 ἀπὸ πρόσχαρες φωλιές
 στοιχειωμένα ρημάδια!

*

Καὶ μοῦ φάνταξες ἐσὺ
 κριτῆς μαζί και θῦμα,
 κ' εἴμουν ὁ ἔνοχος ἐγὼ
 μὲ τὸ μεγάλο κρίμα.

Ἐπὶ τὸ μακάριο
 μηδὲν ἐγὼ στὸ κῦμα
 σ' ἔφερα, ἐγὼ σ' ἔπνιξα...
 ὦ τὸ μεγάλο κρίμα!

Ποῦ εἶστε, δάκρυα τῶν ἀγνῶν;...
 ὦ μαῦρε φονιά, τρέμε,
 ὦ φονιά, γονάτισε...
 — Κριτή, συχώρεσέ με!

*

Στὸ δροσάτο μνήμα σου
κ' ἐπάνω του καὶ γύρω
τίποτε ξεχωριστὸ
λουλούδι δὲ θὰ σπείρω.

Τίποτε ξεχωριστὸ
λουλούδι δὲ θ' ἀνθίση
κάτω ἀπ' τῆς φωλίτσας σου
τὸ μαῦρο κυπαρίσσι.

Μοναχὰ τ' ἀγνώριστα
χορτάρια καὶ τὰ χίλια
μύρια χρυσολούλουδα
καὶ τ' ἄγρια χαμομήλια.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
καὶ τὰ συνηθισμένα
πού μὲ δίχως φύτεμα
καὶ πότισμα κανένα

ἔχουν μόνο φυτευτὴ
κ' ἔχουν περιβολάρη
τῆς δροσιάς τὸ στάλαμα,
τοῦ ἡλιοῦ τῆ θεία χάρη,

ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
στοῦ λάκκου σου τὴν ἄκρη
θὰ σκορποῦν κάποιων ματιῶν
τὸ φέγγος καὶ τὸ δάκρυ,

θὰ σκορποῦν κάποιων μαλλιῶν
τ' ἀνέμισμα καὶ θάναι
σὰν ψευδὰ παιδιάτικα
λογάκια πού μεθᾶνε.

Θᾶχουνε τὸ σάλεμα
κάποιων χεριῶν, κι ἀκόμα
θὰ μοιράζουνε φιλιὰ
σὰν ἀπὸ κάποιο στόμα.

Κι δλα τὰ φτωχούλια αὐτὰ
καὶ τὰ συνηθισμένα
θᾶχουν κάτι ἀσύγκριτο,
κάτι σὰν ἀπὸ σένα!

*

Κρύψε, μάνα, τὸ παιδί
 ποὺ στὸ πλευρό σου παίζει,
 κ' ἔστρωσ' ἢ Χαρόντισσα
 πρωτάκουστο τραπέζι.

Κάτου ἐκεῖ στὰ Τάρταρα
 τὰ κρυσπαγωμένα
 πείνας' ἢ Χαρόντισσα
 καὶ δίψασεν, ὠϊμένα!

Βάλθηκε μὲ τῶν παιδιῶν
 τὴ σάρκα νὰ χορτάση·
 σκέλεθρο τὸ πιάτο της
 καὶ καύκαλο τὸ τάσι.

Θέλει πλούσια ξέχειλα
 τὰ δυὸ νὰ τὰ γιομίση
 καὶ ὄνειρεύεται τρελλὸ
 καὶ ἀτέλειωτο μεθύσι,

καὶ κρασάκι ὀρέγεται
 τριανταφυλλένιον αἶμα,
 καὶ κορμάκι λαχταρεῖ
 σὰν κρύο νερό, σὰν ψέμα.

Καὶ τ' ἀραχνιασμένα της
 γυρεύει τ' ἀνθογαῖα
 νὰ στολίση μὲ ξανθὰ
 χερουδικὰ κεφάλια.

Θέλει μῆλο μάγουλο,
 θέλει χειλάκι ρόδι,
 καὶ τὸ γιό της προσκαλεῖ
 καὶ τότε κάνει Ἡρώδη.

Τόγε στέλνει θεριστὴ
 τὸν ἄγριο καθαλάρη
 στῶν μανάδων τὰ παιδιά
 καὶ στῶν σπιτιῶν τὴ χάρη.

Κρύψε, μάνα, τὸ παιδί
 ποὺ στὸ πλευρό σου παίζει,
 κ' ἔστρωσ' ἢ Χαρόντισσα
 πρωτάκουστο τραπέζι.

Τῶστρωσε καὶ κάθησε
 καὶ νὰ χορτάση θέλει
 μὲ τῆς γῆς τ' ἀφρόγαλα
 καὶ τὸ καθάριο μέλι!

*

Σὲ θρηνοῦν τὰ ζωντανὰ
καὶ τ' ἄψυχα σὲ κλαίνε·
σὲ θυμοῦνται κ' οἱ ἀδειανές
γωνίτσες σου καὶ λένε:

— Μαλωμένο μιὰ βραδιά
πικρὰ μοῦ ἀποκοιμήθη!—

— Ἄχ! καὶ πῶς τὸ μάγευεν
ἐδῶ τὸ παραμῦθι!—

— Τοῦ ἔρωτα μισόγυμνου
καμάρωνα τῆ χάρη·
ἔρμιο τώρα κι ἄστρωτο
μοῦ μένει ἓνα κλινάρι...—

— Πάντα τ' ἀποζήτηγα·
βιβλίο κρατοῦσε, ὦ πόσα
μοῦ ἔπλαθε διαβάσματα
ἢ κελαϊδίστρα γλῶσσα!

— Τί μοῦ σόριασαν ἐδῶ,
σὰ νὰ εἶμαι τάφου λάκκος;
ὦ! τὰ παιγνιδάκια του!...
προσμένει ὁ ἀνθρωπάκος.

Καὶ ξαπλώθ' ἡ παγωνιά
τοῦ ἀνέλιδου θανάτου
καὶ στὰ μετωρίσματα
καὶ στὰ καμώματά του...—

— Τὸ σπαθάκι του ἀπραγον
ἤρθεν ἐδῶ νὰ γύρη...—

— Καὶ τὸ καρβάκι του
χωρὶς καρaboκύρη!—

— Μοῦ τὸ φέραν ἄρρωστο,
σθησιμένο μοῦ τὸ πῆραν!—

— Δάκρυα μὲ ποτίσανε
καὶ λίβανα μοῦ σπείραν.

— Καίει καὶ λιώνει λιώνοντας
κ' ἐμὲ τὸ νεκροκέρι...—

— Στὰ πορτοπαράθυρα
βογγάει τ' ἀγριοκαίρι,

κι ἀντιλὲν τὸ μούγγρισμα
βαριά τὰ σωθικά μας
καὶ μαζί· βαρυβογγάει
τὸ σπῖτι δλόγυρά μας.

Καὶ μέσ' στὰ μεσάνυχτα
γρικιώντας ἢ μητέρα
τέτοιον ἔξαφνο βουητὸ
νὰ χύνεται ἀπὸ πέρα,

— Ἦρθε τὸ παιδάκι μας,
καὶ στέκετ' ἔξω, λείει,
κράζει νὰ τἀνοίξουμε
καὶ μᾶς ζητάει καὶ κλαίει!

*

Ἡμερα καὶ πρόσχαρα
τὰ χρόνια σου σκορποῦσες·
ὄλους τοὺς ἐγύρευες,
ὄλους τοὺς ἀγαποῦσες.

Σ' ὄμορφα καὶ σ' ἄσκημα,
σὲ ξένα καὶ δικά σου,
τὰ φιλάκια ἀσώτευες,
τὰ παιγιδίσματά σου.

Ὅσο πού τὸ Θάνατον
ἀπάντησες μιὰ μέρα...
Τόνε σφιχταγκάλιασες·
τὸν πῆρες γιὰ πατέρα!

*

Ἀπ' τὸ προσωπάκι σου
τὸ ζαχαροχυμένο
στάλαζ' ἓνα μάγεμα
σὰ μακρυνό, σὰν ξένο.

Καὶ μιὰ ξένη μουσική,
μιὰ μακρυνή ἀρμονία
ἀπ' τὴ χώρα τῆς κιτριᾶς
κι ἀπὸ τὴν Τευτονία,

συμφωνία τρισεύγεννη
κι δλόγλυκη σονάτα
σοῦ ἔπρεπε συντρόφισσα
στὴν ὕστερνή σοι στράτα.

Κι ὁ σκοπὸς ὁ τρισθαθός
κ' ἡ ὄνειρευτὴ ψυχὴ σου
στὸ κατώφλι ἐνὸς λευκοῦ
νὰ σμίξουν παραδείσου!

*

Ἡμερα καὶ πρόσχαρα
τὰ χρόνια σου σκορπούσες·
ὄλους τοὺς ἐγύρευες,
ὄλους τοὺς ἀγαπούσες.

Σ' ὄμορφα καὶ σ' ἄσκημα,
σὲ ξένα καὶ δικά σου,
τὰ φιλάκια ἀσώτευες,
τὰ παιγιδίσματά σου.

Ὅσο πού τὸ Θάνατον
ἀπάντησες μιὰ μέρα...
Τόνε σφιχταγκάλιασες·
τὸν πῆρες γιὰ πατέρα!

*

Ἀπ' τὸ προσωπάκι σου
τὸ ζαχαροχυμένο
στάλαζ' ἕνα μάγεμα
σὰ μακρυνό, σὰν ξένο.

Καὶ μιὰ ξένη μουσική,
μιὰ μακρυνή ἀρμονία
ἀπ' τὴ χώρα τῆς κιτριᾶς
κι ἀπὸ τὴν Τευτονία,

συμφωνία τρισεύγενη
κι δλόγλυκη σονάτα
σοῦ ἔπρεπε συντρόφισσα
στὴν ὕστερνὴ σοὶ στράτα.

Κι ὁ σκοπὸς ὁ τρίσθαθος
κ' ἡ ὄνειρευτὴ ψυχὴ σου
στὸ κατώφλι ἐνὸς λευκοῦ
νὰ σμίξουν παραδείσου!

*

Εἶστε ἀταίριαστα τὰ δύο,
 ἐσὺ κ' ἡ ἀνυπαρξία!
 Μέσα στή νεκρόφαντη
 τοῦ νοῦ μου ἀταραξία

κατι τι σαλεύεται
 καὶ κάτι ξεπροβάλλει·
 κι ἄθελα γὰρ σέ δεχτώ
 σ' ἀνοίγω τὴν ἀγκάλη.

Καὶ προσμένω σε ἀπὸ δῶ,
 προσμένω σε ἀπὸ πέρα,
 σὲ προσμένω πάντοτε,
 νύχτα κι αὐγή καὶ μέρα.

ᾠ καημὲ ἀνιστόρητε
 καὶ ὦ μέγα καρδιοχτύπι,
 πάντα γὰρ τὸν καρτερᾶς
 κάποιον ποῦ πάντα λείπει!

*

Ποῦ θὲ γᾶβρω τὸν παλιὸ
 τεχνίτην ἐδῶ πέρα,
 τῆς παρθένας Ἥγησῶς
 τὸ δεύτερο πατέρα,

ποῦ θὰ βρῶ τὸν ἄγνωστο
 τῶν τάφων Πραξιτέλη,
 σὲ μιὰ πλάκα λιγοστή,
 μιὰ πέτρα ἀπ' τὴν Πεντέλη,

ἔτσι ἀπλὰ κι ἀστόλιστα
 καὶ τρισαριτωμένα
 γὰρ κεντήση ἀνεβατά,
 γὰρ σ' ἀνάστήση ἐσένα;

Νὰ σὲ ξαναφέρῃ ἀγνὰ
 πιστὰ στὴν πέτρα ἐπάνω
 μὲ τὸ μάτι δλόφωτο
 καὶ μὲ τὸ γέλιο πλάνο·

καὶ μὲ τὸ οὐρανόχρωμον
 — ὦ ἐσὺ — φορεματάκι,
 καὶ μὲ τὰ παιγίδια σου
 καὶ μ' ὄλο τὸ σπιτάκι

καὶ μὲ τῶν ἀφρόντιστων
 τῶν ἀδερφιῶν τὸ ταίρι,
 καὶ μὲ τὴ μαγούλα σου,
 — ὦ ἀτέλειωτο μαχαίρι, —

μ' ὄλη τῆ ζωόλα σου,
φτωχή κ' εὐτυχισμένη,
καί μέ μιὰ παράμερα
κιθάρα συντριμμένη...

Ποῦ θὲ νάβρω τὸν ἀρχαῖο
τεχνίτην ἐδῶ κάτου
νά τῆς βάλῃ δλόλευκα
τῆς νύχτας τοῦ θανάτου,

καί, μαγνάδι ἐρωτικό
στοῦ Χάρου τῆ φοβέρα,
νά ξαπλώσῃ ἐπάνω τῆς
τὸν ἀττικὸν ἀέρα;

*

Εἶναι κάποιοι χαλασμοὶ
σὲ κάποιες χώριες ὥρες
δίχως ἀστραπόβροντα
κι ἀνεμικὲς καὶ μπόρες.

Εἶναι κάποια δράματα
καὶ κάποιες τιμωρίες
δίχως ἥρωες τραγικοὺς
καὶ δίχως ἱστορίες.

Εἶναι κάποιοι ἀφανισμοὶ
σὲ κάποιες ὥρες χώριες
ποῦ σοῦ παίρνουν τῆ μιλιὰ
σὺν ξωτικιὲς πανώριες.

Εἶναι κάποια δράματα
σκληρὰ ξετυλιγμένα
στῆς ζωῆς τὰ ταπεινά
καὶ τὰ συνηθισμένα.

Τὶς ἀσάλευτες στεριὲς
ἀνόητ', ἀγάλια ἀγάλια,
ὦ βαθιὰ καὶ ἀργὰ ποῦ τρῶν
τὰ γαλανὰ ἀκρογιάλια!

ᾠδραμάτων δράματα
μέ σφραγισμένα χεῖλη...
Κι ἄγραφα κι ἀφάνταστα
σᾶς παραιτοῦν οἱ Αἰσχύλοι!

*

Τὸ στερνὸ παράπονο
σταλάζει ἀπ' τὸ τρυγόνι,
βόγγος ἀπαλώτατος
καὶ κλάμα ποῦ παγώνει.

᾽Ω νυχτιὰ κατάρατη!
Γεμίζει τὴ σιωπὴ σου
τοῦ δικαίου τὸ σταύρωμα,
τὸ πάσχα τῆς ἀδύσσου.

Ποῦ λιμάνι ἀπόσκεπο
στὴ μαύρη ἀνεμοζάλη,
ποῦ καὶ ξερολίθαρο
γὰ βρῶ γιὰ προσκεφάλι;

—Ἐσὺ, Δύναμη τοῦ νοῦ,
σὲ κράζω φανερώσου,
δείξε μου στοχαστικὸ
πλατὺ τὸ μέτωπό σου!

Κ' ἔξαφν' ἀργοκίνητη
σὲ ξετυλίγω ἐμπρός μου,
ὦ ξηγήτρα τοῦ Θεοῦ,
τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

Κ' εἶς' ἐσὺ ποῦ βάφτισαν
σὲ μιὰ πανίερη φρίκη
ὁ Σωκράτης δαίμονα
κι ὁ Δάντης Βεατρίκη!

᾽Ω μεγαλοφάνταστη
τῶν ἰδεῶν γεννήτρα,
πάντα πολεμόχαρη,
ποτέ, ποτέ νικήτρα!

Τ' ἄπειρο ἔχεις φόρεμα
κι ὅλα τ' ἀστέρια μίτρα,
ὦ μεγαλοφάνταστη
τῶν ἰδεῶν γεννήτρα!

Πολεμᾶς κι ὄλο γρικᾶς,
κι ὄλο κοιτᾶς καὶ ψάχνεις...
᾽Ω τῆς σκέπης τ' ἄσκιστα
σκοτάδια, ὦ τῆς ἀράχνης

τὰ καρτέρια ἀλάθευτα!
(Καὶ ὦ κλάμα ποῦ παγώνει!
τὸ στερνὸ παράπονο
σταλάζει ἀπ' τὸ τρυγόνι.)

Καὶ σὰν κάτι ἀνθρώπινο
γᾶνοιωσε κ' ἡ καρδιά σου.
στάθηκες ἀγνάντια μου,
καὶ μ' ὅλα τὰ παιδιὰ σου.

Μ' ὅλα αὐτὰ ποῦ ἀνάθρεψε
σ' ἀνατολὴ καὶ δύση
τοῦ τρισκότιδου ὁ καημός,
τοῦ ἀγνώστου τὸ μεθύσι.

Καὶ ποῦ τὰ εἶδαν γὰ κρατοῦν
τρανότολμη μιὰ σμίλη
τὰ πλατάνια τοῦ Ἴλισσοῦ
καὶ οἱ Γάγγηδες καὶ οἱ Νεῖλοι

Μ' ὄλα αὐτὰ ποῦ ἀντιλαλοῦν
στὰ ξένα οἱ νέοι αἰῶνες,
μ' ὄλων τῶν βαθύγνωμων
Καντίων τοὺς λεγεῶνες

ποῦ τοὺς βλέπουν νὰ κρατοῦν
τρανότολμη μὴ σμίλη,
μπήχνοντάς την γαληνὰ
στὸ Πνεῦμα καὶ στὴν Ὑψηλὴν

καὶ ποῦ μὲ βαθειῆς φωνές,
μὲ λόγια σοφὰ πλήθια
δασκαλεύουν: Νὰ ὁ Θεός!
φωνάζουν: Νὰ ἡ ἀλήθεια!

Κι ὁ Θεὸς εἶν' ἄπιαστος
καθὼς ἡ χρυσὴ σκόνη
ποῦ ποτάμι ἀέρινον
ὁ ἥλιος φανερώνει.

Κ' ἡ ἀλήθεια εἶναι μικρὴ
μισόσθηστη καντήλα,
ποῦ μᾶς δείχνει πιδὸ πηχτὴ
τριγύρω τῆ μαυρίλα.

(Τὸ στεργνὸ παράπονο
σταλάζει ἀπ' τὸ τρυγόνι·
βόγγος ἀπαλώτατος,
καὶ κλάμα ποῦ παγώνει).

*Ω βαθύλαλες φωνές,
ὦ λόγια σοφὰ πλήθια,
ποῦ νὰ βρῶ καταφυγὴ
καὶ ποῦ νὰ βρῶ βοήθεια;

Ποῦ λιμάνι ἀπόσκεπο
στὴ μαύρη ἀνεμοζάλη
Ποῦ καὶ ξερολίθαρο
νὰ γύρω τὸ κεφάλι;

Σὲ ὕψη τίνων ἀστεριῶν
καὶ τίνων παραδείσων,
σὲ ποιὸ χάος καὶ σὲ ποιὰ
μυστήρια ποιῶν ἀδύσσων

νὰ ζητήσω, καὶ ἀπὸ ποιὸ
θηρίο καὶ ποιὸ σκουλήκι
τὴν τρανὴν ἀγάπη μου,
τὴν ἄφαντη Εὐρυδική;

*Ω βαθύλαλες φωνές,
ὦ λόγια σοφὰ πλήθια,
εἶν' ὁ Χάρος ὁ Θεὸς
κι ὁ τάφος εἶν' ἡ ἀλήθεια!

*

Πήρες τήν τρισέβαστη
θωριά τοῦ μαρτυρίου·
ἱερὸν ἀχνόφεγγο
σὲ κρύβει μυστηρίου.

Κ' εἶναι τὰ χρονάκια σου
τὰ παιδικὰ γιὰ μένα
σύμβολα προφητικά
καὶ λείψαν' ἁγιασμένα.

"Ἐνα βάρος μοῦ σκορπᾶς,
μοῦ διώχνεις μιὰ κακία·
μ' ἀνυψώνει ὁ πόνος σου
καὶ μοῦγινε θρησκεία!

*

"Ω μητέρα, τῆς ζωῆς
γεννήτρα καὶ τεχνίτρα!
Ἄλαλάζει ἀγνάντια σου
ἡ Μοῖρα ἢ καταλύτρα.

"Ἐκοφες τὸ μάρμαρο
γιὰ τ' ἀκριβὸ ἄγαλμά σου
ἀπὸ τὴν ἀπάρθενη
κορφὴ τῆς ὁμορφιάς σου.

Κι ἄρχισες καὶ τῶπλαθες
ὅπως μιὰ μάνα ξέρει,
μ' ὄλη τὴ λαχτάρα σου,
σμίλη καὶ νοῦ καὶ χέρι.

Κ' εἶταν σὰν ξανάρχισμα
ἠλιογυρμένης νιότης·
κ' ἔλεγα: Νά ὁ "Ἐρωτας
μὲ τὸ χαμόγελό της!

"Ὅμως ὅσο ξάνοιγε
τ' ἀλάγρυπνό σου μάτι
τ' ἄγαλμα ποῦ χάραζεν
ἀπ' τὸ θαμπὸ κοιμάτι,

τόσο τὸ γλυκόσφιγγες,
σὰ νᾶθελος νὰ χτίσης
μὲ τ' ἀγκάλιασμα ναὸ
καὶ μέσα νὰ τὸ στήσης.

Ἄ! καὶ σὰ γὰ τῶλυσε
τὸ σφιχταγκάλιασμά σου,
πάει... ἀφρὸς τὸ μάρμαρο
κι ὄνειρο τ' ἀγαλμά σου.

Μὲ τὰ χέρια δλάνοιχτα,
μὲ τὴν ἀγκάλην ἄδεια,
τώρα μάρμαρο, ἀγαλμα
μένεις ἐσύ... ὦ σκοτάδια!

*

Ἄκουσε, βαρειόμοιρη,
τί κελαῖδοῦν τ' ἀηδόνια:
— Πήγαν καὶ παλαίψανε
στὰ μαρμαρένια ἀλώνια

(Πόλεμος δὲ στάθηκεν
ὡσάν καὶ τοῦτον ἄλλος)
ὁ μικρὸς ὁ Ἔρωτας,
κι ὁ Χάρος ὁ μεγάλος.

Καὶ χωρίστηκε σὲ δυό,
στριμώχτηκεν ἢ πλάση
γιὰ γὰ ἰδῆ ποιός ἀπ' τοὺς δυό
τὸν ἄλλο θὰ χαλάση.

Καὶ χωρίστηκε σὲ δυό,
καὶ μέριασεν ἢ πλάση,
τῶν κακῶν οἱ θάλασσεσ,
τῶν ἀγαθῶν τὰ δάση.

Κ' ἔγιναν σὰ δυό στρατοί,
κι ἀμέτρητα δυό πλήθια·
δύναμη ἀνωφέλευτη
καὶ πλανερὴ βοήθεια!

Μάχονται τὰ δυό στοιχειὰ
κι ἀπ' τὸ πρωτὸ ὡς τὸ βράδι,
τοῦτος μὲ τὸν Ὀλυμπον,
ἐκεῖνος μὲ τὸν Ἄδη.

Μάχονται, και νίκησεν
 ὁ Χάρωντας ὁ γίγας·
 πάει, σκοτώθηκε ὁ μικρὸς
 ὁ Ἔρωτας ὁ ρήγας!

Πᾶν οἱ αὐγῆς κ' οἱ Ἀπρίληδες...
 Μέσ' στὴ ζωὴ τὴν ἄδεια
 χύνονται ἀλαλάζοντας
 τὰ ταρταροσκοτάδια.

Τῶν κακῶν οἱ θάλασσες
 πλημμύρισαν τὴν πλάση
 κ' ἔπνιξε κατακλυσιμὸς
 τῶν ἀγαθῶν τὰ δάση.

Ὅμως ἀπὸ τοῦ Θεοῦ
 τοῦ σκοτωμένου τὸ αἷμα
 μέσ' στὸ χάος ὑψώθηκεν
 ἄερινο ἕνα ρέμα.

Κι ἀπὸ τ' ἄστρα τὰ σθηστὰ
 μέσα στὰ αἰθέρια βάθη
 πάλι ἀνάθει τὴ ζωὴ,
 καινούργιους κόσμους πλάθει!

Ἄκουσε, βαρειόμοιρη,
 τί κελαιῖδοῦν τ' ἀηδόνια
 στ' ἄνθη τῆς τριανταφυλλιᾶς
 καὶ στῆς μηλιᾶς τὰ κλώνια!

Πάει καὶ πάει! Τὸ σκέπασεν
 ὁ ἀγκρέμιστος ὁ τοῖχος!
 Μήτε ὁ καρδιοφλογιστῆς
 ὁ Λόγος, μήτε ὁ Στίχος,

μήτε ὁ πλάστης ὁ Ρυθμὸς
 κ' ἡ ναναρίστρα ἢ Ρίμα
 τὴ λευκὴ του ἐνθύμιση
 γλυτώνουν ἀπ' τὸ μνήμα.

Τούτων ὅλων ὁ καημὸς
 καὶ ὁ θρηῆνος καὶ ἡ φροντίδα
 εἶναι μιὰν δλόχρυση
 τῆς μνήμης προσωπίδα

καρφωτὴ στὸ πρόσωπο
 τ' ἀμάλαγο τῆς λήθης.
 — Ἀχ! Ἐσὺ ποὺ πέταξες
 κ' ἐσὺ ποὺ μᾶς ἀρνήθης!

Μέσ' ἀπ' τὰ στολίδια αὐτὰ
 ποὺ σ' ἐντυσα τοῦ γάμου
 σὰ νὰ σὲ ξανοίγω πὺδ
 θαμπὰ καὶ πὺδ μακρὸν μου!

Ρίξε τὴν κορώνα σου
 καὶ τὴν πορφύρα σκίσε,
 πρόβαλε ὅπως ἦσουνα
 κι ὅπως γυρεῖω νὰ εἶσαι,

μὲ τ' ἀγνὸ κορμάκι σου,
μὲ τὸ δικό σου βλέμμα.
Κάθε στίχος πλάνημα
καὶ κάθε λόγος ψέμα!

ᾠ ψυχή, τ' ἀληθινὸ
τραγοῦδι ποὺ δὲν τῶπα,
κάμε το μὴ προσενχῆ
καὶ λάτρευε καὶ σώπα...

(24 Φεβρουαρίου — 9 Μαρτίου 1898)

ΟΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΙ

ΣΕ ΛΟΓΟΥΣ ΟΧΤΩ